

XV. Styrelsen för Helsingfors stads belysningsverk.

Helsingfors stads belysningsverks årsberättelse för år 1900 är af följande innehåll:

„Då Styrelsen öfver Helsingfors stads belysningsverk nu går att afgifva föreskrifven berättelse öfver gasverkets förvaltning under år 1900 samt denna publikation om gasverket torde vara den första, som blir tillgänglig, synes det vara skäl att i densamma införa en kort historik öfver gasverket, omfattande hela den tid, detta funnits till.

Med förbigående af detaljerna utaf de underhandlingar, som under år 1860 fördes mellan Helsingfors stad och ett aktiebolag, hvilket bildats för att inom staden drifva gasverksaffär, må omnämnas, att dessa underhandlingar resulterade deruti, att den 30 maj 1860 kontrakt om gaslysnings införande i Helsingfors stad genom Magistraten på ena sidan samt det af handlandena, kommerserådet Johan Fredrik Hackman, Feodor Kiseleff, Johannes Schramm och Johan Magnus Tollander samt brukspatronen Frans Wilhelm Frenckell för sådant ändamål bildade aktiebolag, på andra sidan, uppgjordes och underskrefs.

Bland bestämmelserna i detta kontrakt äro följande de hufvudsakliga:

1. Bolaget skulle inrätta å förbehållen plats invid Esbo tull å tomt, som af staden utan lösen upplåtes, ett gasverk för rörledd gas, beredd af trä, stenkol eller annat tjenligt ämne.

2. Bolaget hade att anlägga gasverket i den omfattning, att det i sinom tid kunde förse större delen af staden med gasljus. Till börja med skulle rör dock endast nedläggas i Östra och Vestra Henriksgatorna, Norra och Södra Esplanadgatorna, Alexandersgatan, Senats- och Salutorgen samt delar af Gloet, Södra Kajen, Unions- och Fabiansgatorna. Dessa rör skulle vara beräknade för en gaskonsumtion tillräcklig för minst 2,500 lågor.

3. Dessa rörledningar äfvensom sjelfva gasverket, borde vara färdiga den 1 September 1861, då gasbelysningen skulle taga sin början. I motsatt fall var bolaget under vissa omständigheter skyldigt till böter, hvarjemte koncessionen kunde förverkas.

4. A bolaget ankom det att, när så befans lämpligt, vidare utsträcka rörnätet. Staden kunde dock, med vissa garantier för tillräcklig nettovinst, ålägga bolaget slik utvidgning.

5. Bolagets koncession skulle räckta i 40 år d. v. s. till den 1 Oktober 1900, så framt bolaget behörigen fullgjorde kontraktets bestämmelser. Staden hade dock rättighet att under denna tid sjelf eller genom andra inrätta gasverk för belysning af de delar af staden, hvilka bolaget ej upplyste, men skulle bolaget likväl ha företrädesrätt att utsträcka sin verksamhet äfven till sådana områden i det fall, att bolaget iklädde sig samma vilkor, som af annan erbjödes.

6. Om staden icke minst 2 år före den 1 Oktober 1900 träffade annan öfverenskommelse med bolaget, så egde detsamma att fortsätta med gasverksdriften till den 1 Oktober 1910. Under dessa sista 10 år skulle bolaget dock ej ha uteslutande rätt till gasverksdrift inom staden. Vile staden derjemte ej begagna sig af sin rätt att den 1 Oktober 1910 inlösa gasverket till ett pris som med 25 % öfverstege detsammas värde enligt värdering, så egde bolaget rätt att allt framgent drifva sitt verk så framt anläggningen hölls i ändamåls- och tidsenligt skick.

7. I de delar af staden, der bolaget hade gasrör nedlagda, egde detsamma ej mindre skyldighet utan äfven uteslutande rättighet att ombesörja belysning af gator och allmänna platser. För belysningen behöfliga rör, stolpar, lyktor m. m. bekostades af bolaget. I kostnaden för lyktstolparnes inköpande skulle dock staden bidraga i ett för allt med 10 rubel silfver pr stolpe. Bolaget hade derjemte att af allmänna medel påräkna ett lån af 35,000 rubel silfver, hvarjemte bolaget var befriadt från tull och andra utgifter å de effekter, som från utlandet behöfde intagas för gasverkets behof under loppet af tre år.

8. Bolaget hade rättighet att åtaga sig belysningen i alla de byggnader, offentliga och enskilda, som lågo vid de gator och platser, i hvilka gasrör funnos. Spisninsrör från hufvudröret till dessa byggnader var bolaget skyldigt att i vissa fall lägga gratis intill en längd af 20 fot.

Bolaget hade derjemte monopol på, att ensamt utföra alla gasledningningar inomhus, tillhandahålla afnämare, gasmätare m. m. Dessa gasmätare skulle dock innan de begagnades profvas och afstämplas af en genom Magistraten tillsatt person.

9. Afståndet mellan gaslyktorna var bestämdt till 150 fot. Tiderna för gatubelysningen skulle för hvarje år bestämmas af vederbörande myndigheter samt införas å en tabell, som genom Magistraten tillhandahölls

bolaget. Gasens ljusstyrka skulle vara sådan, att en vanlig låga, som förbrukade 5 kbf. gas pr timme, i lyskraft och klarhet skulle motsvara 12 brinnande normala vaxljus, af hvilka 6 väga ett skålpund. I allmänhet skulle gatulyktornas brännare förbruka $4\frac{1}{2}$ kbf. gas pr timme.

10. För gatubelysningens gasförbrukning hade bolaget att räkna en ersättning af 3 rubel silfver för 1,000 kbf. gas. Den enskilda gasförbrukningen hade bolaget rätt att debitera med 4 rubel silfver pr samma quantum. Då sammanlagda årsförbrukningen uppgick till 10,000,000 och 15,000,000 kbf., skulle det vara bolagets skyldighet att rabattera respektive 50 och 100 kopek silfver på både gatubelysningens och enskilda belysningens gaspriser. Bolaget var dock skyldigt att under alla förhållanden från och med hösten 1880 leverera gas till gatubelysningen för ett pris af 2 rubel 50 kopek silfver pr 1,000 kbf. äfvensom att efter 10 år för denna gas ej debitera högre pris, än hvad derefter komme att gälla för gas til enskild förbrukning.

För det fall, att bolaget i en framtid skulle kunna leverera gas af betydligt högre ljusstyrka än den normala, hade detsamma rättighet att höja priset på enskild gas med 8 % för hvarje 12 %, ljusstyrkan höjdes. Värdet af silfverrubeln var beräknadt efter den vid kontraktets under-tecknande gällande medel-markegången å råg i Nylands län, men skulle markegången något år med mer än 10 % öfver- eller understiga den dåvarande, borde värdet på rubeln derefter modifieras.

11. Skulle ljusstyrkan af en brännare med 5 kbf:s förbrukning pr timme understiga 10 vaxljus, var bolaget dels skyldigt att proportionsvis sänka debiteringen för gatubelysningen och dels ersätta staden med vissa belopp pr dag, hvilkas storlek rättade sig derefter, med huru många % ljusstyrkan nedgått.

Om i följd af fel å Gasverket, hvilka det på bolaget eller dess biträden berott att förekomma, gatubelysningen helt och hållet behöfde inställas, var bolaget skyldigt att härför till staden utgifva 20 kopek i dygnet för hvarje ej tänd lykta; dock skulle sådan ersättning ej behöfva öfverstiga 10 rubel silfver pr dygn. Varade sådana afbrott i gatubelysningen mer än 3 dygn, var bolaget skyldigt verkställa belysningen med oljelampor.

Skulle af orsak, som det berodde på bolaget att afhjelpa, gaslysningen i hela staden afstanna för längre tid än 1 år, hade staden rättighet att inlösa gasverket på de vilkor, som bestämdes af 4 gode män, utsedda enligt angifna bestämmelser.

12. Vid utgången af hvarje år skulle bolaget till Magistraten aflemna uppgift öfver den gaskonsumtion, som under året egt rum.

13. Stridigheter, som möjligen kunde uppkomma mellan Magistraten och bolaget rörande tolkande af kontraktets bestämmelser skulle afgöras af gode män.

Det vid förutnämnda tidpunkt uppgjorda kontraktet har derefter med några mindre ändringar varit gällande till dess bolaget den 1 Oktober 1900 upphörde med gasverksdriften.

Det gasverk, som bolaget enligt kontraktet hade rättighet att uppföra, byggdes af finansrådet L. A. Riedinger från Augsburg, med ingenjör Ran såsom arbetsledare. Verkets förste direktör blef universitetsmekanikern Wetzler. För gasens beredning användes såsom råmaterial trä, en framställningsmetod, som i jämförelsevis ringa utsträckning tillämpades i utlandet, men här motiverades af den rikliga tillgången och det billiga priset på detta råmaterial.

Anläggandet af det nya verket samt af rörledningarna m. m. hade man redan den 1 Oktober bragt så långt, att denna dag de första gaslågorna kunde tändas på stadens gator. Att denna belysning hälsades med tillfredsställelse af allmänheten, som dittills fått nöja sig med den dåliga belysning, som presterades af de s. k. „vargögonen“ och andra sorters lyktor, inrättade för oljebelysning, framgår af dåtidens tidningsprässa och otvifvelaktigt är, att staden står i tacksamhetsskuld till gasbolaget och dess stiftare, hvilka ville riskera penningar och arbete på en verksamhet, hvars ekonomiska framgång vid ifrågavarande tid ansågs mycket tvifvelaktig.

Emellertid visade det sig jämförelsevis snart, att råmaterialet, trä, för gasens framställning förde vissa olägenheter med sig samt att trä ingalunda, oaktadt dess prisbillighet, i ekonomiskt afseende kunde täfla med kol såsom råmaterial för framställandet af gas. Af denna orsak företog undertecknad Bergroth, hvilken år 1862 blef gasverkets chef, diverse resor till utlandet för att derstädes taga närmare kännedom om gasberedning medels kol samt lämpliga apparater härför. Dessa studier resulterade deri, att gasverket under loppet af år 1882 omändrades från trä- till kolkasverk och kan man anse, att verket först från den tiden hade möjligheter att utveckla sig i den riktning en hufvudstad kräfde.

I den mån, gasförbrukningen i staden tilltog, undergick gasverket diverse utvidgningar och så länge gasljuset ej hade det elektriska ljuset

såsom konkurrent, tilltog gasförbrukningen år efter år på ett ganska normalt sätt.

Men sedan ett här bildadt aktiebolag under år 1889 öppnat en elektrisk central och gasverket sålunda fått konkurrens, har detsammas förbrukning stått ungefär på samma punkt. Gasbolaget fann nemligen ej med sin fördel förenligt att sänka det höga gaspriset till sådan nivå, att allmänheten af ekonomiska skäl kunde föredraga att använda gas framför det beqväma elektriska ljuset. Följden blef också den, att, då gas- och elektriskt ljus voro ungefär lika dyra, allmänheten naturligtvis föredrog det senare. Auerlamporna som år 1892 här började införas för belysning inom hus och hvilka öfverallt i utlandet förorsakat, att gasverken, oaktadt konkurrensen med det elektriska ljuset, gått med stora steg framåt, hade här af diverse orsaker ingen sådan verkan. Emedan bolaget ej heller ansåg lämpligt att nedsätta priset å gas, som användes för värmeändamål, till sådant belopp, att det kunde blifva ekonomiskt fördelaktigt för stadens invånare att, liksom öfverallt eger rum i utlandet, begagna gasen till kokning i köken etc., så gick bolaget förlustig den fördel, som de flesta andra gasverk eftersträfvat och ernått, nemligen att erhålla en afsevärd gasförbrukning under den ljusa delen af dygnet. På samma gång gick naturligtvis allmänheten förlustig fördelarna af att till bränsle kunna använda ett ämne, som var renligt, beqvämt och tidsbesparande.

I början af 1890-talet gjordes ej allenast i utlandet utan äfven här i Finland (i Åbo) vidlyftiga försök med att använda de gasbesparande och starkt lysande auerlamporna till gatubelysning. Som dessa försök öfverallt lemnade sådana resultat, att gatuaerbelysningen befans vara vida att föredraga framför belysning med vanliga lågor, började snart en mängd städer att för gatubelysningen uteslutande använda auerlampor. Efter diverse förhandlingar mellan stadsmyndigheterna i Helsingfors och gasbolaget, började detta senare år 1894 att utbyta en del, 160 st., vanliga lågor mot auerlampor. Under följande år fortgick detta utbyte af de vanliga lågorna i sådan utsträckning, att den 1 Oktober 1900 af stadens samtliga, tända 1,144 st. lyktor 563 st. voro försedda med auerbrännare.

Liksom å de flesta andra platser, der koncession lemnats privata personer eller bolag att drifva gasverksrörelse, uppstod äfven härstädes under årens lopp den mening, att staden borde begagna sig af sin rätt, att den 1 Oktober 1900 öfvertaga gasverket.

Stadsfullmäktige uppdrogo därför den 27 December 1895 åt Drättselkammaren att till Fullmäktige inkomma med förslag beträffande anordnandet af gatubelysningen efter den 1 Oktober 1900. För beredande af detta ärende ansåg sig Drättselkammaren böra tillsätta en specialkommission af 10 personer och utsågos den 27 Februari 1896 till medlemmar af denna kommission herrar Mauritz Hallberg, K. H. Moring, Hugo Mäklin, Th. Neovius, Herman Norrmén, Aug. af Schultén, Th. Tallqvist, K. R. Åström, L. von Pfaler samt undertecknad Bergroth, af hvilka herr von Pfaler dock i följd af utrikes resa endast delvis kunde deltaga i kommissionens arbeten.

Denna kommission, som för utredning af en del frågor haft till expert öfveringenjören för Stockholms gasverk Ad. Ahlsell, inkom den 21 Maj 1898 till Drättselkammaren med en diger och sakrik utredning i den föreliggande frågan.

Kommissionens arbete resulterade deri, att den föreslog, att Drättselkammaren hos Stadsfullmäktige behagade göra följande framställningar:

att Stadsfullmäktige ville bemyndiga 2 å 3 personer att med Gaslysningsaktiebolaget härstädes underhandla om inköp för stadens räkning af bolagets gasverk med dertill hörande rörledning, apparater, lyktor, inventarier och gasmätare m. m. samt införskaffa för behöfvat bindande anbud;

att Stadsfullmäktige ville bemyndiga Drättselkammaren att omedelbart gå i författning om anskaffande af fullständigt projekt till ett nytt gasverk för staden; samt

att Stadsfullmäktige till förstärkt antal ville beträffande belysningens i staden ordnande efter den 1 Oktober 1900 besluta, att för stadens räkning skulle uppföras och bedrifvas ett eget gasverk, eventuelt derjemte inköpas det gamla gasverket.

Drättselkammaren som obetingadt gillade kommissionens 2:dra och 3:dje klämmar, påpekade i sin skrifvelse till Stadsfullmäktige af den 2 Juni 1898, rörande den 1:sta klämman, att gasverket med dess samtliga tillhörigheter värderats af öfveringenjör Ahlsell till 1,000,000 mark samt att af vissa anförda skäl köpesumman, om staden redan den 1 Oktober 1900 öfvertog gasverket, då ej borde blifva högre, än om öfvertagandet

skedde den 1 Oktober 1910, vid hvilken tid staden hade rättighet att inlösa gasverket enligt värdering med 25 % förhöjning. Priset för gasverket inklusive dispositionsrätten till tomten borde därför, om staden öfvertog detsamma den 1 Oktober 1900, enligt Drätselkammarens mening fastställas till 1,250,000 mark.

I samma skrifvelse föreslog Drätselkammaren, då väntas kunde, att gasbolaget skulle inkomma med erbjudande om öfverlåtelse af gasverket för ett visst fixerat pris:

att Stadsfullmäktige ville hos stadens Magistrat redan nu utverka val af förstärkte Stadsfullmäktige för afgörandet af frågan, om gatubelysningens i staden ordnande efter den 1 Oktober 1900.

Den 7 Juni 1898 bemyndigade Stadsfullmäktige Drätselkammaren att underhandla med gasbolaget om inköp af dess egendom och tillsatte Kammaren en delegation bestående af herrar G. von Christerson, M. Hallberg och Th. Tallqvist att härom med bolaget förhandla. Dessa underhandlingar resulterade deri, att gasbolaget den 9 Juli 1898 inkom med en till Förstärkte Stadsfullmäktige stäld skrifvelse, i hvilken detsamma erbjöd följande bolagets egendom till inlösen:

- a* koncessionen af gasverksdrift i Helsingfors,
- b* dispositionsrätt till gasverkstomten,
- c* gasverket med byggnader, apparater, rörledningar och lyktor med tillbehör,
- d* inventarier och arbetsredskap,
- e* privilegium å verkstadsdrift, samt
- f* maskiner och arbetsredskap, verktyg, inrättningar och inventarier vid bolagets mekaniska verkstad, att tillträdas den 1 Oktober 1900 mot en löseskilling af 1,500,000 mark. Skulle staden ej vilja inlösa verkstaden med dess tillbehör, minskades lösesumman med 50,000 mark. Drätselkammaren hemställde nu på delegationens förslag i skrifvelse af den 14 Juli 1898 till Förstärkte Stadsfullmäktige, huruvida icke anledning förekomme, att för inlösen af gasverket med allt hvad dertill hörde, med undantag likväl af mekaniska verkstadens maskiner och arbetsredskap, göra bolaget ett motanbud å 1,400,000 mark, hvilket förslag godkändes af både Stadsfullmäktige och gasbolaget.

Sedan beslut fattats om, att staden den 1 Oktober 1900 skulle börja drifva gasverket för egen räkning, vidtogs Stadsfullmäktige med åtgärder för affärens förvaltning.

Vid Stadsfullmäktiges sammanträde den 6 Juni 1899 beslöts, att gasverket skulle förvaltas af en särskild styrelse eller nämnd samt uppdrogs åt ett särskildt utskott, bestående af herrar C. Cronstedt, M. Hallberg, E. Schybergson, K. Stockmann och undertecknad Bergroth, att uppgöra förslag till organisation af samt instruktion för ifrågavarande nämnd. Den 7 November 1899 behandlade Stadsfullmäktige det af nämnda utskott uppgjorda förslaget, hvilket dock återremitterades till utskottet för förnyad behandling, dervid en del af Fullmäktige beslutade ändringar skulle iakttagas.

Utskottets betänkande N:o 2 behandlades af Stadsfullmäktige vid 2:dra sammanträdet i November 1899 och fastställdes dervid „Reglementet för styrelsen öfver Helsingfors stads belysningsverk“, äfvensom löneförmånerna för belysningsverkets blifvande verkställande direktör.

I samband med öfriga val utsågo Stadsfullmäktige i slutet af år 1899 till ordinarie ledamöter i styrelsen för belysningsverket undertecknade Hjalmar Schildt, Edvin Bergroth och Edvin Willgren samt till suppleanter herrar G. Paulig, Fredr. Rosberg och G. Zitting.

Sedan styrelsen inom sig utsett till ordförande undertecknad Schildt, blef styrelsens första åtgörande att tillsätta verkställande direktörsbefattningen, hvilken Drätselkammaren enligt Stadsfullmäktiges uppdrag under December 1899 anslagit ledig till ansökning och till hvilken befattning 4 sökande anmält sig. Af dessa utsåg styrelsen till verkställande direktör föreståndaren för Malmö stads gasverk, ingenjör V. Montgomery för en tid af tre år, räknadt från den 1 Augusti 1900. Sker ej uppsägning före den 1 Februari 1903 fortgår anställningen med 6 månaders ömsesidig uppsägningstid.

Till kamrerare och kassör utsåg styrelsen herr Anian Mellenius, förut anställd å gasbolagets kontor, samt till gasmästare herr Carl Strömsten.

Sedan verkställande direktören den 1 Augusti tillträdt befattningen vidtogs med utarbetandet af förslag till reglemente för förbrukning af gas från Helsingfors stads gasverk.

Detta reglemente stadfästades af Stadsfullmäktige den 18 September 1900. Enligt reglementet nedsattes lysgaspriset från 10 mark pr

1,000 kbf. = 35,34 penni pr kbm. till 30 penni pr kbm. med 10 % rabatt för årsförbrukning af 20,000 kbm. samt värmegaspriset från 7 mark pr 1,000 kbf. = 24,74 penni pr kbm. till 15 penni pr kbm. Af öfriga allmänheten enligt reglementet tillkommande förmåner må anföras, att gasmätare tillhandahålles gratis, såvida årsförbrukningen uppgår till mätarens inköpsvärde — i motsatt fall erlägges en årlig hyra uppgående till $7\frac{1}{2}$ % af mätarens inköpsvärde — samt att gasserviser läggas till en längd af 25 meter — förut 20 fot.

Klockan 12 på natten mellan den 30 September och 1 Oktober 1900 aflästes gasklockorna och stationsgasmätaren, hvarefter gasverksdriften öfvergick i stadens händer.

Gasverksdriftens ekonomiska och tekniska resultat

för tiden 1 Oktober—31 December 1900.

Gasverkets värde.

Såsom förut nämnts ingick i lösesumman för gasverket, 1,400,000 mark, dels sjelfva gasverkstomten och dels en viss kapitalisering af de vinster, gasbolaget hade haft, om detsamma fått drifva gasverket i ytterligare 10 år d. v. s. till den 1 Oktober 1910.

För att få lösesumman fördelad och införd med något så när riktiga, verkligheten motsvarande värden såsom ingående balancer på gasverkets fasta konti, måste gasverket och dess tillhörigheter värderas. Sådan värdering har också företagits dels af ingenjör Jul. Forsman och byggmästaren Aug. Pettersson, hvilka värderat gasverkets byggnader, apparater och gasklockor samt dels af styrelsen, hvilken värderat allt öfrigt.

Enligt dessa värderingar belöper sig af lösesumman på

Hufvudrörnätet	<i>Fmk</i>	261,809: —
Lyktor samt stolpar och armar samt serviser	„	114,000: —
Privata serviser	„	20,000: —
Husbyggnader	„	524,000: —
Ugnar med armatur	„	90,000: —
Apparater med rörledningar	„	62,000: —
Gasklocklockor utan bassiner och byggnader	„	22,000: —
		<hr/>
Transport <i>Fmk</i>		1,093,809: —

	Transport	<i>Fmk</i>	1,093,809: —
Inventarier för gasberedningen	<i>Fmk</i>	3,191: 90	
" " gatubelysningen	"	658: —	
" " rörläggningen	"	2,341: 10	" 6,191: —
Gasverkstomten (och affären)	"		300,000: —
	Summa	<i>Fmk</i>	1,400,000: —

Värdeökningar å gasverkets fasta konti.

1. Byggnader.

Då den bakom Arkadiateatern belägna tomt, hvilken gasbolaget arrenderat för upplag af kol, koks, gjutna rör och rördelar m. m., för samma ändamål behöfdes äfven sedan staden öfvertagit gasverket, har styrelsen hos Drätselkammaren förbehållit sig tillsvidare dispositionsrätt till denna tomt. Å tomten hade gasbolaget uppfört en mindre bostadsbyggnad af trä äfvensom några träskjul. Dels af billighetsskäl och dels af den orsak, att bostadshuset kunde användas såsom vaktrum för gasverkets 22 lykttändare, af hvilka hälften annars måst logeras i förhyrd lokal, samt att äfven skjulen kunde komma till nytta för gasverket, inlöste styrelsen ofvannämnda byggnader för det billiga priset af Fmk 3,000: —.

För att få sjelfva fabriksrummen å gasverket, hvilka delvis upplystes af öppna gaslågor, mindre riskabla vid inträffande gasutströmnin-
gar, har elektrisk belysning införts i desamma. Kostnaden härför uppgick till Fmk 564: 25.

2. Apparater.

För lagring af tjära under de tider, denna vara icke var efterfrågad, eller då tjärpriserna voro så låga, att fördel kunde väntas af att lagra tjäran längre eller kortare tider, hade gasbolaget å tomten bakom Arkadiateatern uppfört 2 stora cisterner af jern. Emedan dessa cisterner fortsättningsvis kunde behöfvas för samma ändamål, inlöstes desamma för Fmk 800: —.

3. Hufvudrörmätet.

Enär en del af de gator, hvilka under sommaren skulle förses med ny stensättning, gashufvudledningarna voro af för små dimensioner, ansåg styrelsen det vara nödvändigt att i samband med gatuomläggningen nedlägga gröfre rör i dessa gator.

Sålunda ersattes 150 och 125 mm rören i Alexandersgatan — från Glogatan till Mariegatan — med 200 mm rör.

I Senatstorget, från Alexandersgatan 80 m utmed Senatshuset upptogs 75 mm rören och ersattes med 150 mm rör.

75 mm rören i Mikaelsgatan, från Norra Esplanadgatan 64 m framåt, utbyttes mot 125 mm rör.

I Myntkajen utbyttes 50 mm rören mot 125 mm rör.

De för dessa arbeten behöfliga materialierna anskaffades af styrelsen, hvaremot sjelfva arbetet i följd deraf, att styrelsen vid ifrågavarande tidpunkt icke hade någon arbetspersonal att förfoga öfver, utfördes på räkning af gasbolaget. Af denna senare orsak har arbetet, å hvilket bolaget beräknat vinst, blifvit jemförelsevis dyrt.

De från Alexandersgatan upptagna rören äro med sitt värde från-dragna Hufvudrörledningens konto samt påförda Materialiers konto, från hvilket senare konto de rör, som åter nedlagts afförts.

Kostnaden för årets hufvudrörledningsarbeten uppgår till följande belopp:

Alexandersgatan — från Glogatan till Mariegatan — 550 m.	
200 mm. gjutjernsrör.	Fmk. 13,370: 15
Mikaelsgatan — från Norra Esplanadgatan 64 m. gamla	
125 mm. rör.	„ 661: 76
Senatstorget — från Alexandersgatan utmed Senatshuset	
80 m. gamla 150 mm. rör.	„ 1,166: 62
Myntkajen från närheten af bron — 110 m. gamla 125	
mm. rör	„ 914: 40
	<hr/>
	Summa Fmk 16,112: 93
Afgår de upptagna rörens värde	„ 2,872: 64
	<hr/>
	Summa Fmk 13,240: 29

4 *Lyktstolpar med lyktor och serviser.*

Inga nya lyktor äro tillkomna. Samtliga vanliga gatulågor, hvilka den 1 Oktober funnos i staden hafva deremot, utom 6 å hamn-packhuset, hvarest auerlampor ej kunna användas, blifvit ersatta med gatuaerlampor, hvadan vid årets utgång för hela gatubelysningen användes uteslutande auerlampor.

Kostnaden för de nyuppsatta 580 gatuaerlamporna belöper sig till Fmk 6,591: 03.

5 *Privata serviser.*

2 st. privata serviser äro nedlagda till en längd af 14,5 m. för en kostnad af Fmk 301: 21.

6 *Inventarier.*

I lösesumman för gasverket ingick endast en ringa del af för gasverket behöfliga inventarier, hvilket ock framgår deraf att af hela lösesumman endast Fmk 6,191: — kunnat föras på Inventariers konto. Af denna orsak ha en mängd nödvändiga inventarier, såsom kontorsmöbler och utensilier, verktyg för rörläggning m. m. måst inköpas till nedanstående belopp:

Inventarier för gasberedningen	Fmk	48: —
„ „ gatubelysningen	„	146: 70
„ „ enskilda belysningen — gasmätare	„	10,746: 90
„ „ rörläggning	„	4,456: 12
„ „ kontoret	„	3,826: 90
„ „ diverse ändamål	„	1,988: 17
		<hr/>
	Summa Fmk	21,212: 79

Sammandrag.

af värdeökningarna

Byggnader	Fmk	3,564: 25
Aparater	„	800: —
Hufvudrörnätet	„	13,240: 29
Lyktstolpar med lyktor och serviser	„	6,591: 03
Privata serviser	„	301: 21
Inventarier	„	21,212: 79
		<hr/>
	Summa Fmk	45,709: 57

Afskrifningar.

Som gasverket under året drivits för stadens räkning i endast 3 månader och under denna tid ganska vidlyftiga reparationer utförts dels på byggnader och dels på lykt — och privata serviser — dessa senare arbeten i samband med nyläggning af hufvudrörledningarna och dessutom hela organisationskostnaden Fmk 5,290: 66 afförts på Vinst och Förlustkontot, har styrelsen ansett lämpligt att icke göra några afskrifningar under det gångna året.

Gasberedningen.

Tillverkad gas.

Enligt stationsgasmätaren äro 496,980 kbm. gas tillverkade.

Gasutbytet m. m.

För tillverkan det af dessa 496,980 kbm. gas ha åtgått;

af vanliga gaskol, Wearmouth och Londonderry	1,680,840 kg
„ Cannelkol — Boghead	135,980 „
	Summa 1,816,820 kg

Gasutbytet pr. m. ton kol har således varit 273,54 kbm.

Cannelkoltillsatsen, 7,48 vigt %

Ljusstyrkan enligt officiella profningar	13,37 n. lj.
„ „ profning å gasverket	14,15 „ „

Upplagda å gasverket, ha medelpriserna å kol varit som följer

å vanliga gaskol pr. m. ton	Fmk 33: 43
Cannelkol „ „ „	„ 40: 99

Biprodukter.

Koks.

Utöfver hvad som åtgått för eldning af retortugnarna har gasberedningen lemnat 18,379 hl. koks. Och som de förgasade kolens volym utgör 22,710 hl. är således volym — koksprocenten tillverkad koks 80,93. Pr. m. ton förgasade kol har erhållits 10,12 hl. koks eller med en vigt af 40 kg. pr. hl., 404,8 kg.

Stenkolstjära.

Gasberedningen har lemnat af tjära

Prima separerad	262 fat
Sekunda oseparerad	50 „
	Summa 312 fat

Då ett fat tjära väger 230 kg., motsvarar tjärutbytet 71,760 kg. Tjärutbytet utgjorde sålunda 39,5 kg. pr. m. ton kol.

Gasförbrukningen.

	%	kbm.	kbm.
Enskild gas till lyse	54,77	272,477	
” ” ” värme m. m.	6,88	<u>34,222</u>	306,699
Stadens gatubelysning	27,30		135,815
Gasverkets belysning	2,37		11,794
Läckage, kondensation m. m.	8,68		43,152
		<hr/>	
Summa	100,00		497,460 ¹⁾

Största gasförbrukningen egde rum illuminationsdagen den 5 December då 6,750 kbm. gas förbrukades. Största förbrukningen utan illumination inträffade Fredagen den 21 December, då 6,740 kbm. förbrukades.

Inkomster å gas och biprodukter.*Enskilda förbrukningens gas.*

Gas å 30 penni pr. kbm.	272,477 kbm.	Fmk 81,743: 10
” ” 15 ” ” ”	34,222 ”	” ” 5,133: 30
Gasverkets förbrukning debiterad å 20 penni pr. kbm.	<u>11,794</u> ”	<u>” ” 2,358: 80</u>
		Summa 89,235: 20

Gatubelysningens gas.

För gatubelysningens gas är staden debiterad enligt samma grunder, som voro gällande för bolaget och enligt hvilka kostnaden för gatubelysningen är upptagen i budgeten för år 1900. Staden har sålunda debiterats för gatubelysningen med Fmk 41,822: 33.

Koks.

Försåld och utgången å gasverkets konti — exklusiv ugnseldning		
Okrossad koks	hl. 11,411	Fmk 21,838: 48
krossad ”	” 164	” 363: 15
	<hr/>	
Summa hl.	11,575	Fmk 22,201: 63
Medelförsäljningspriset för okrossad koks		Fmk 1: 91
” ” krossad ”		” 2: 21

¹⁾ Gasklockorna innehölo den 1 Oktober 2,240 kbm. samt den 31 December 1,760 kbm. gas — häraf differensen mellan gastillverkningens — och förbrukningens storlek.

Stenkolstjära.

Hela tillverkningen hvilken försålts, har inbringat för 312 fat Fmk 4,080: —.

Enskilda gasförbrukningens detaljer.*Lysgas.*

Såsom förut nämnts, är lysgaspriset sedan den 1 Oktober 1900 30 penni pr. kbm. mot 35,34 penni pr. kbm. förut, d. v. s. nedsättningen 15,1 %. Under den korta tid, det nedsatta lysgaspriset varat, har någon egentlig verkan af detsamma ej kunnat förspörjas.

Det nedsatta gaspriset samt det förhållandet, att gasverket numera utför alla gasledningsarbeten till möjligast låga priser samt tillhandahåller gaskunderna auelampor och glödkroppar m. m. af god kvalitet och till billigaste priser, gör, att styrelsen har anledning hoppas, det lysgasförbrukningen under de närmaste åren skall tilltaga på ett normalt sätt.

Värmegas.

Sedan värmegaspriset från den 1 sistlidne Oktober månad blifvit nedsatt till 15 genni pr. kbm. — ett pris så lågt, att gas använd till kokning, baduppvärmning m. m. blir billigare än annat bränsle — har styrelsen med utsigt till framgång kunnat påbörja arbetet med värmegasens införande såsom bränsle. För att sätta allmänheten i tillfälle att få se tidsenliga kok- och andra uppvärmningsapparater, i hvilka gasen användes såsom värmemedel, har styrelsen anskaffat en mängd sådana apparater af olika sorter samt på ett öfverskådligt sätt uppställt desamma i en utställningslokal, som anordnats i gasverkets kontorsbyggnad. Denna apparatutställning blef dock färdig först vid årets slut, och har derfor ej varit i tillfälle att under denna redogörelseperiod inverka på utbredandet af värmegasen.

Enär gasens användbarhet till bränsle i köken var så godt som opröfvad, då staden emottog gasverket, har man ej kunnat vänta, att något allännare användande af värmegas under den korta tid, som sedan dess förflytit, kunnat ega rum.

Det förhållandet, att under de 3 sista månaderna af förra året 9 st. 1 lågors, 13 st. 2 lågors och 2 st. 3 lågors gaskokare samt 3 st. stek-

ugnar eller tillsammans 27 st. gasapparater för köksändamål utplacerats i staden, att under innevarande år redan ett flertal sådana apparater utplacerats, äfvensom att värmegasledningarna införts i samtliga kök och i en del badrum i flera under uppförande varande stora byggnader, gifver styrelsen anledning att emotse, det allmänheten här, liksom i utlandet, skall finna med sin fördel förenligt, att i stor utsträckning använda den billiga värmegasen såsom bränsle.

Af gasmotorer voro vid årets slut 21 st. med tillsammans 78 hästkrafter i bruk.

Utestående gasmätare.

I följd af att elektriska belysningen under det senaste årtiondet utträngt gasbelysningen i en mängd hus i staden, befans det, då mätarerevision företogs under loppet af sistlidne Oktober månad, att ett flertal gasmätare funnos inkopplade i ledningarna, utan att någon gasförbrukning å desamma egt rum under de närmaste åren. Samtliga sådana mätare, som alla egdes af innehafvarna, kopplades då ur ledningarna och upptogs därför ej såsom utestående gasmätare. Såsom utestående gasmätare upptogs således endast de mätare, genom hvilka gas under redogörelseperioden förbrukats.

Antal utestående gasmätare den 31 December 1900	654 st.
” ” ” ” 1 Oktober	619 ”
	<hr/>
	Ökning 35 st.

Af de den 31 December 1900 utestående 654 st. gasmätarne voro 87 st. eller 13,3 % värmegasmätare.

Som samtliga i staden den 1 Oktober utsatta gasmätare voro registrerade till eng. kbf., ehuru sedan 1 Januari 1890 metersystemet varit i landet gällande, har under redogörelseperioden påbörjats arbetet med mätarnes omregistrering till kbm.

En stor del af de gasmätare, gasbolaget utplacerat, äro s. k. våta mätare, hvilken konstruktion under härvarande klimatiska förhållanden är mindre lämplig. Af denna orsak har nu början gjorts att utbyta dessa våtmätare mot torr-mätare, hvilken senare mätarekonstruktion är mindre känslig för köld och i öfrigt mera hållbar.

Gatubelysningen.

I staden voro följande gaslågor lyshållna:

	Helnatts- lågor st.	Halfnatts- lågor st.	Summa st.
<i>Den 1 Oktober 1900:</i>			
Auerlågor med 105 l. timförbrukning	244	319	563
Vanliga lågor med 141 l. timförbrukning	284	297	581
Summa	528	616	1,144
<i>Den 31 December 1900:</i>			
Auerlågor med 105 l. timförbrukning	522	610	1,132
Vanliga lågor med 141 timförbrukning	6	—	6
Summa	528	610	1,138

Att lågantalet förminskats kommer sig deraf, att, i följd af nybyggen och diverse andra orsaker, 6 st. lyktor ej kunnat hållas tända.

Gasens tillverkningskostnad.

	<i>Fr.</i>	<i>ni.</i>	<i>Fr.</i>	<i>ni.</i>	<i>Fr.</i>	<i>ni.</i>
Utgifter:						
Vanliga gaskol	56,193	84				
Cannelkol	5,575	18				
Transport och lämpning af kol	1,194	47	62,963	49		
Diverse materialier	—	—	2,817	91		
Gasmästareaförning	1,112	50				
Eldare-aförning	3,716	40	4,828	90		
Ångpanne- och exhausterkostnad	—	—	774	59		
Gasreningen	—	—	1,662	56		
Byggnaders underhåll	3,908	73				
Ugnars "	333	92				
Apparaters "	132	88				
Gasklockors "	4	97				
Hufvudrörnätets "	346	84				
Inventariers "	272	96	5,000	30		
Transport	—	—	78,047	75		

	Fmk.	ni	Fmk.	ni	Fmk.	ni
Transport	—	—	78,047	75		
Koksarbete	—	—	959	07		
Tjärbete	—	—	438	85		
Förvaltningen						
Styrelsens arvode ¹⁾	6,000	—				
Verkställande direktörens lönetantieme och hyresmedel	3,375	—				
Kamrerarens och kassörens lön	1,125	—				
Kontorsbitrådets lön	306	67				
Materialförvaltarens lön	150	—	10,956	67		
Gas i klockorna den ¹ / ₁₀ 1900	—	—	400	—		
Diverse omkostnader såsom brandförsäkringspremier, och renhållning, belysning, arrenden m. m.	—	—	10,441	32	101,243	66
Inkomster:						
å koks	34,108	63				
” tjära	4,080	—	38,188	63		
Gas i klockorna den ³¹ / ₁₂ 1900	—	—	352	—	38,540	63
Tillverkningskostnader	—	—	—	—	62,703	03

Enligt detta blir tillverkningspriset på den debiterade gasquantiteten, 454,308 kbm. — läckaget oberäknadt — Fmk 138,01877 pr. 1,000 kbm.

Ekonomiska resultat:

Enskilda gasförbrukningen.

Inkomster:

Debiterad gas Fmk — — Fmk 89,235: 20

Utgifter:

318,493 kbm. gas å 138,01877 pr. 1,000 kbm. „ 43,958: 01
Mätareaf läsning och inkassering „ 463: 10
Kontors omkostnader „ 2,028: —

Transport Fmk 46,449: 11

¹⁾ 2,000 mark förda på organisationskostnader.

	Transport Fmk	46,449: 11	
Gasmätarens underhåll	„	1,706: 92	
Privata serviser underhåll	„	705: 05	
Öfriga omkostnader	„	<u>1,138: 18</u>	„ 49,999: 26
			Vinst Fmk 39,235: 94

Gatubelysningen.

Inkomster:

Debiterad gas	Fmk	— —	Fmk 41,822: 33
-------------------------	-----	-----	----------------

Utgifter:

135,815 kbm. gas å 138,01877 pr. 1,000 kbm. „	18,745: 02	
Lyktornas skötsel, tändning och släckning „	5,345: 77	
Gatuaerlampornas skötsel och underhåll „	1,597: 50	
Lyktors, armars, stolpars och servisers underhåll	„ 2,803: 43	
Öfriga omkostnader	„ <u>740: 22</u>	„ 29,231: 94
		Vinst Fmk 12,590: 39

Privata arbeten.

Inkomster:

å utförda arbeten samt materialförsäljningar	Fmk 10,241: 87
--	----------------

Utgifter:

för utförda arbeten och materialier	„ <u>8,198: 11</u>
	Vinst Fmk 2,043: 76

Vinster.

Då å nedanstående konti erhållits följande vinster:

å enskilda gasförbrukningen	Fmk 39,235: 94
å Gatubelysningen	„ 12,590: 39
å Privatarbeten	„ <u>2,043: 76</u>
	eller tillsammans Fmk 53,870: 09

och härifrån afdrages organisationskostnader, Fmk 5,290: 66
 erhålles *Nettovinsten* Fmk 48,579: 43

Enär värdeökningarna af gasverkets fasta konti uppgå till „ 45,709: 57
 blir *Disponibla vinsten* Fmk 2,869: 86

Gasverkets ställning till stadskassan.

Gasverket har bekommit till rörelsekapital Fmk — — Fmk 311,000: —
 Stadskassan debiterad för gatubelysning-
 gen „ 41,822: 33
 för öfrig belysning „ 3,648: 90
 „ koks och arbete „ 3,300: 62
 Kontant återbetalning „ 20,500: — „ 69,271: 85

Skuld den 31 December 1901 Fmk 241,728: 15

Tekniska resultat m. m.

Gastillverkningen	kbm.	496,980
Gasförbrukningen för enskilda belysningen	„	272,477
„ „ kokning m. m.	„	34,222
„ „ gatubelysningen	„	135,815
„ „ gasverkets räkning	„	11,794
Gasläckage	„	43,152
Högsta gasförbrukningen pr. dygn	„	6,750
Lägsta „ „ „	„	3,560
Läckaget i % af totalförbrukningen	%	8,68
Antal gatuaerlågor vid årets slut	st.	1,132
„ vanliga gatulågor „ „ „	„	6
Summa gatulågor „ „ „	„	1,138
Antal i bruk varande gasmätare „ „ „	„	654
„ gasmotorer „ „ „	„	21
„ „ „ „ „	hkr.	78
Summa Retortdygn	st.	3,867
„ Retortladdningar	„	15,525
Gasproduktion pr. retortdygn	kbm.	128,5
„ „ retortladdning	„	32,0

Retortladdningarnes medelvigt	kg.	117,0
Högsta antalet laddade retorter pr. dygn	st.	52
Lägsta " " " " "	"	28
Gasutbyten pr. m. ton kol	kbm.	27,35
Cannelkoltillsats	%	7,48
Koksutbyte pr. m. ton kol	hl.	10,12
Tjärutbyte " " " "	kg.	39,5
Ljusstyrkan enligt officiella prof	H. lj.	13,37
" " prof på gasverket	"	14,15"
